

Forvaltningsplan for gås

Nord-Salten 2010-2013

Landbruksforvaltningen i Nord-Salten 2009

Innhold

Bakgrunn	Side	3
Problemdefinering		3
Kartutsnitt over problemområdene.....		4
Definering av områder		10
Aktuelle arter		10
Målsetting		11
Tiltak		11
Oppsummering		13
Litteratur		14
Vedlegg		15

1. Bakgrunn

Landbruksforvaltningen i Nord-Salten har fått en henvendelse fra Hamarøy og Tysfjord bondelag om å utarbeide en forvaltningsplan for gås. Bakgrunnen for dette er at det i enkelte områder har vært omfattende beiteskader på eng, spesielt i trekkperioden. Problemet har vokst i omfang de siste årene, og berører flere områder i distriktet. En har også registrert flere hekkende grågåsa. Dette har medført betydelige avlingsskader også på andre slåttene. En anser grågåsa som hovedproblemet i denne sammenhengen.

Forvaltningsplanen er ment som et lokalt planverktøy for å redusere avlingsskadene, samt sikre en levedyktig bestand av gås. I tillegg ønsker en å kartlegge effekten av ulike tiltak over tid, for å utvikle en hensiktsmessig lokal forvaltning av gåsa i distriktet.

2. Problemdefinering – kartlegging

Beiting av gress medfører flere problemer. Den medfører avlingstap for bøndene. Gress på vårtrekk beiter i et tidsrom da plantene er sårbare. Planten må bruke mye av opplagsnæringen for å starte veksten på nytt. I verste fall kan planten dø. Plantene er spesielt sårbare på nysådd eng da plantenes rotsystem er lite utviklet. I tillegg kan gåsemøkka medføre dårlig kvalitet på foret. Gåsa vil også være en konkurrent til husdyr som skal bruke samme areal til beiting. De økonomiske konsekvensene for berørte bønder kan i områder med sterkt beitetrykk være betydelige.

For å få en mer systematisk oversikt over omfanget av problemet, ble det på vårparten i fjor tatt kontakt med bondelagene i distriktet. En ønsket å få tilbakemelding fra næringsutøverne om hvor disse problemene er størst, og omfanget av skadene. Bøndene ble bedt om å gi en oversikt på eiendomsnivå (gnr/bnr), hvor problemarealene ble kartfestet.

Tabellene under viser en oversikt over disse tilbakemeldingene.

Steigen kommune

Tabell 1. Kommunevis oversikt over berørte eiendommer

Problemområde	Gnr/Bnr	*Tot. areal Daa.	Beite skader daa	% av tot	Estimat Avlingsred %
Dyping/ Stensland	57/1	284	50	18	10 – 40
	57/2				
	56/1,4,5	295	60	20	20-30
Bogøy/Lervika	48/2	205	15	7	Andre slått 10 – 20
	48/3				
	48/3	393	40	10	Andre slått 40-50
Holkestad	40/2	277	55	20	20
Sommernes	20/2,4 21/5	313	45	14	20-30
Lagnesvika	99/2,3,6	266	40	15	20
Engeløya	86/8,13	230	110	48	Andre slått 40-50
	91/5				
	79/1,79/12	307	40	13	Andre slått 50
	82/4	80	15	19	10-20

Hamarøy kommune

Område	Gnr/Bnr	Tot. areal daa	Beite skader daa	% av tot	Estimat Avlingsred %
Finnøy	93/1,6	215	79	38	20-30
	93/4				
	87/1,2,3,4	220	80	40	20-30

Tysfjord kommune

Storjord	74/1, 75/1,2,4,5	223	100	45	20-50
	68/5, 70/1, 72/1,2,3 73/1,2	323	150	46	20-50

*Totalareal omfatter dyrket mark (fulldyrket/overflatedyrket) inklusiv leid areal.

Totalt er det registrert beiteskader på ca 1000 daa dyrket mark i distriktet. Dette medfører et betydelig avlingstap for næringsutøverne.

Dyrka mark som ligger ned mot sjøen er utsatt for beiteskader, spesielt de arealene som ligger ned mot strandkanten. Her har gåsa lett tilgang til beiteområder fra sjøen. Store flokker med grågåsa er registrert på jordene fra midten av april. Tidspunkt varierer litt mellom områdene og sammenfaller med tidspunktet for grasspiring på vårparten. I hekkeperioden holder gåsa seg stort sett vekk fra dyrka mark, med etter at ungene er klekt ut trekker de inn på jordene igjen. Dette skjer som regel etter første slått, og i en del av områdene er avlingsreduksjonen størst på andre slått. Selv om det ikke er foretatt noen systematisk kartlegging av hekkelokaliteter, er det registrert hekking på øyer og holmer i nærheten av områdene. På flere steder er det også registrert hekking i strandsonen på fastland. Enkelte år er det observert mellomlanding av kortnebbgåsa i noen av områdene.

3. Kart over problemområdene

Problemområdene er avgrenset med rød markering. Hekking er merket med blått punkt.

Steigen kommune

Stensland-Dyping

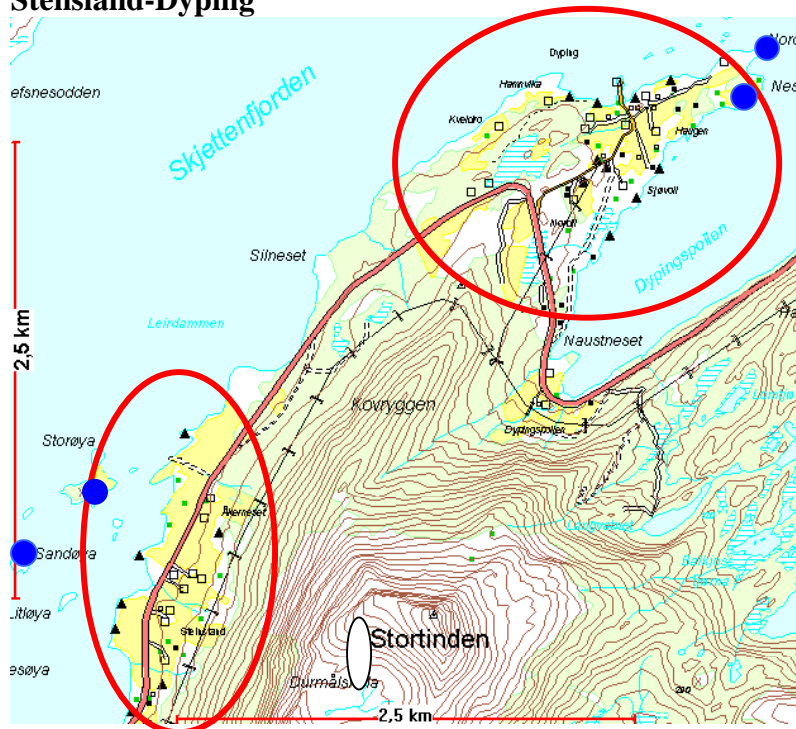

Fig 1. Kartutsnitt over Dyping-Stensland. Beiteskader.Hekking

Bogøy – Lervika

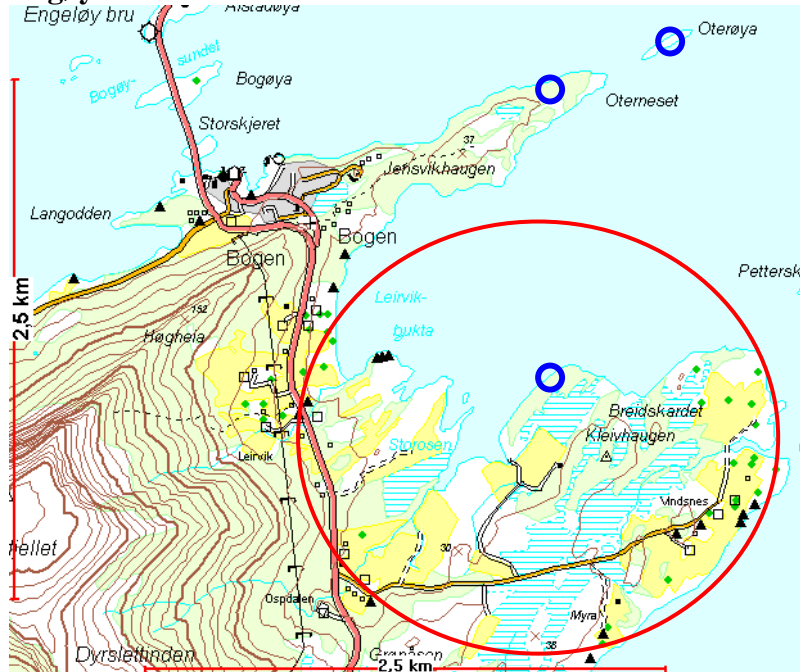

Fig 2. Kartutsnitt over Bogøy-Lervika. Beiteskader.Hekking

Holkestad

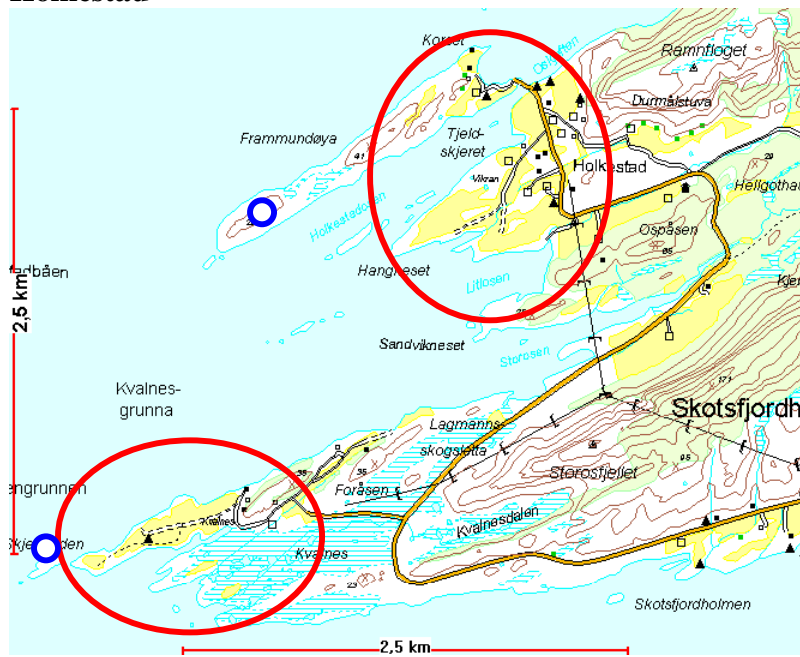

Fig 3. Kartutsnitt over Holkestad. Beiteskader.Hekking

Sommernes

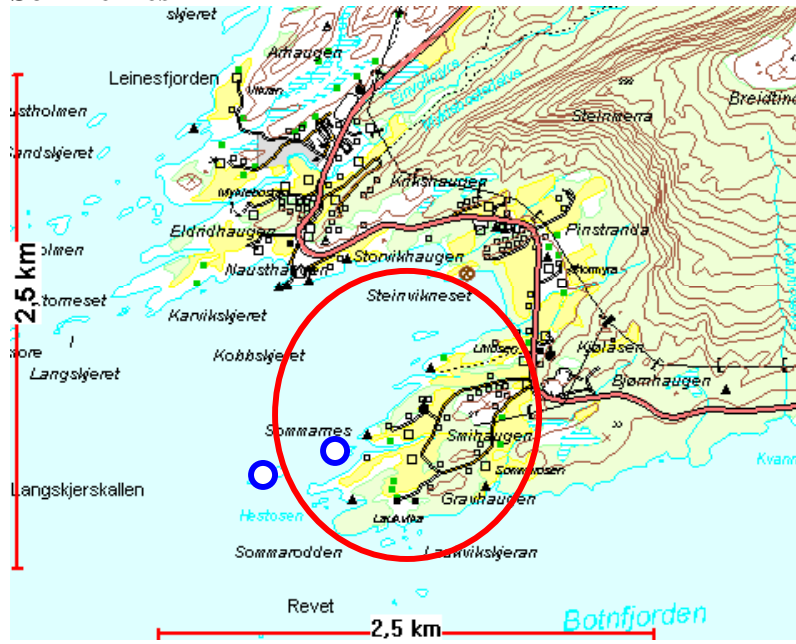

Fig 4.. Kartutsnitt over Sommersnes. Beiteskader.Hekking

Engeløya – Skagstad

Fig 5. Kartutsnitt over Skagstad. Beiteskader.Hekking

Engeløya – Bø

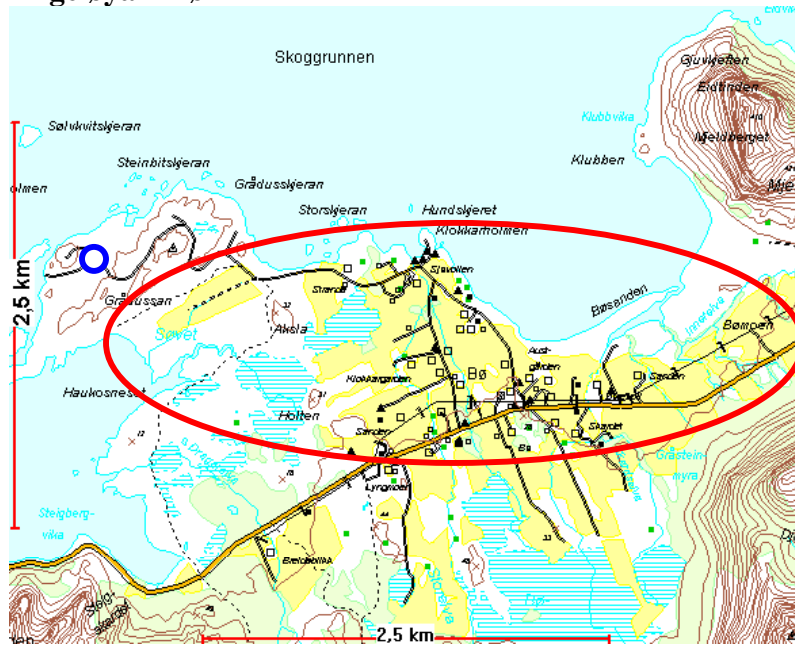

Fig 6. Kartutsnitt over Bø. Beiteskader.Hekking

Engeløya – Steigen

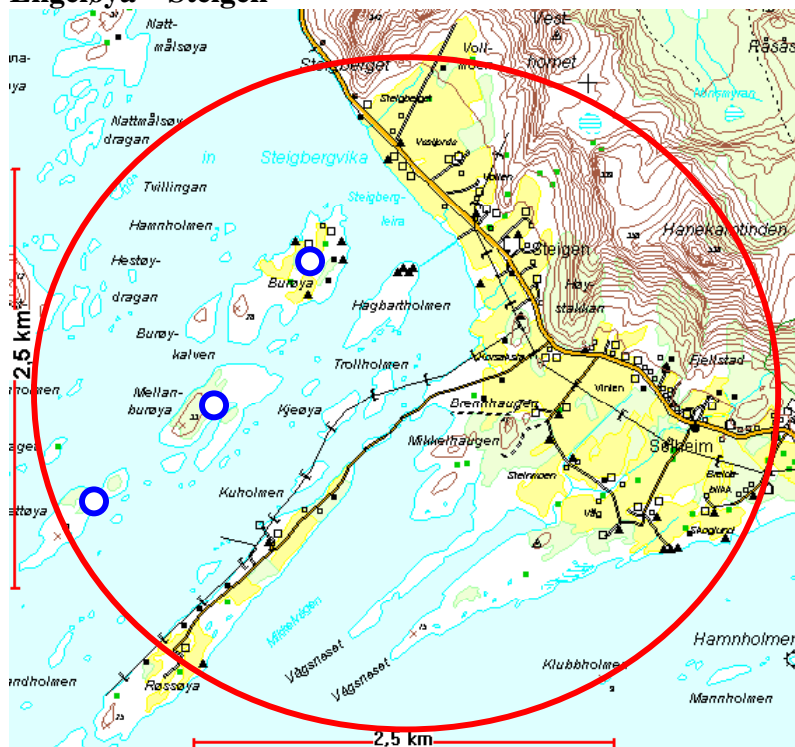

Fig 7. Kartutsnitt over Steigen-Engeløya. Beiteskader.Hekking

Håsand

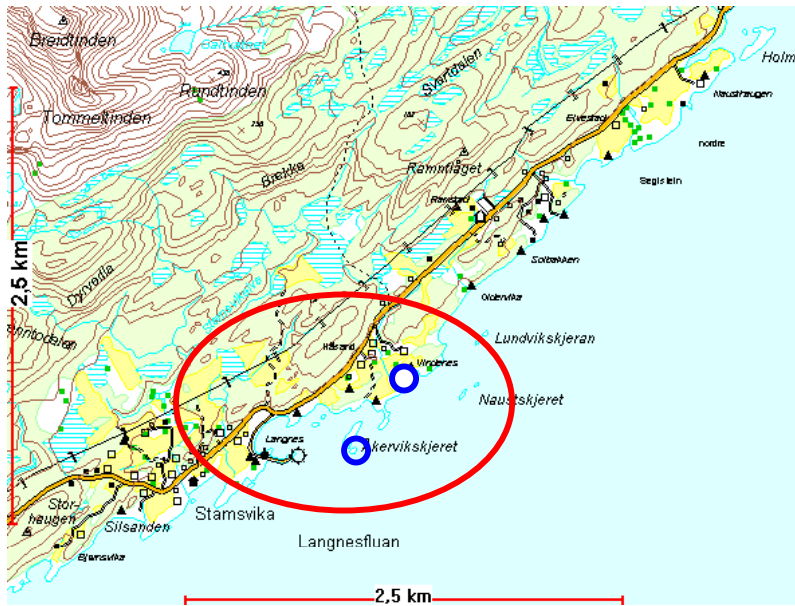

Fig 8. Kartutsnitt over Håsand. Beiteskader.Hekking

Hamarøy kommune

Finnøy

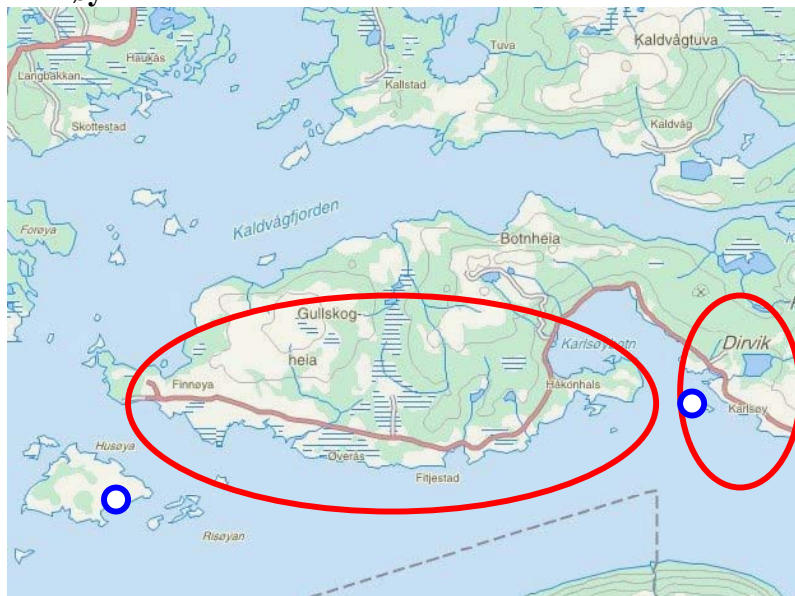

Fig 9. Kartutsnitt over Finnøya. Beiteskader.Hekking

Tysfjord kommune

Bognes

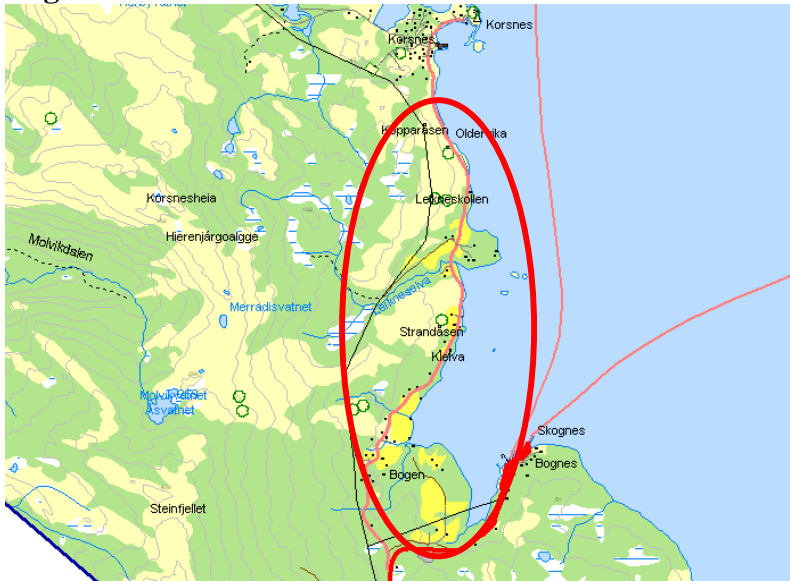

Fig 10. Kartutsnitt over Bognes. Beiteskader.Hekking

Storjord

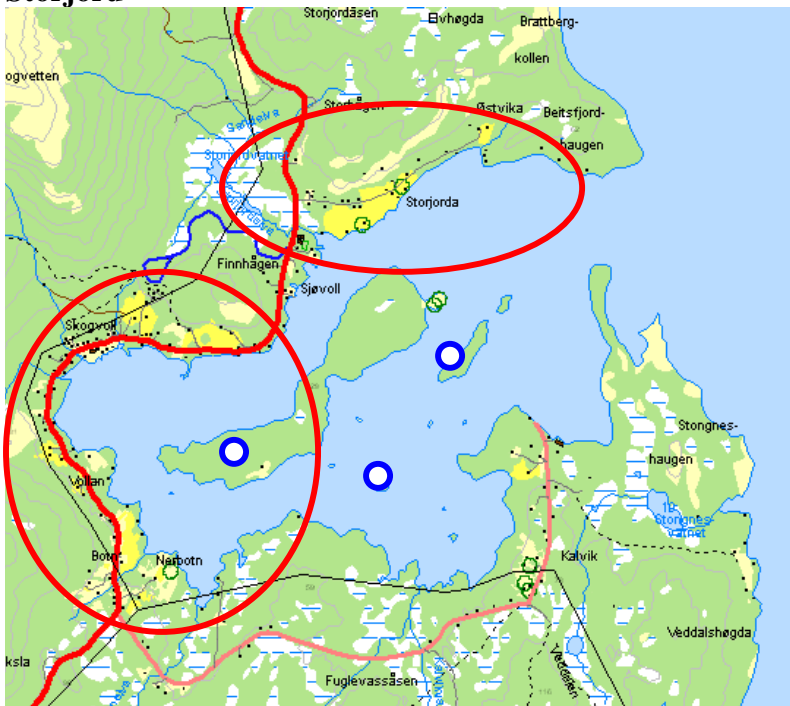

Fig 11. Kartutsnitt over Storjord. Beiteskader.Hekking

4. Definerings av områder

Skremmeområder

All dyrka mark som høstes innenfor definerte problemområder (se tabell og kartutsnitt)

Friområder

Alle arealkategorier utenfor problemområdene og etablerte avlastingsbeiter innenfor problemområdene.

I planperioden ønsker en å kartlegge effekten av iverksatte tiltak. Blant annet å registrere adferdsendringer hos grågåsa. I neste planperiode kan det derfor være aktuelt med en ny vurdering av problemområdene.

5. Aktuelle arter

Grågås.

Grågåsa hekker langs hele norskekysten, men primært fra Rogaland og nordover tom Nordland. Det er registrert hekking flere steder i Nord-Salten. Norske grågjess overvintre i Spania og Nederland. Bestanden har hatt en kraftig økning fra 80-tallet og fram til i dag.

Grågåsa trekker i hovedsak sørover i august. Hovedproblemet med grågåsa er at lokale hekkende flokker beiter, trækker og griser ned engareal på vår og ettersommeren. Grågåsflokkene gjør lokalt stor skade på gjenlegg av eng.

Kortnebbgås.

Svalbardbestanden overvintre hovedsakelig i Danmark, Nederland og Belgia. Den har hatt en kraftig vekst de siste ti-årene. Lofoten og Vesterålen er fast rasteplass i Norge under vårtrekket til Svalbard - fra midten på april til slutten av mai. Fra midten på 80-tallet har arten også mellomlandet rundt Trondheimsfjorden. Det er registrert kortnebbgås

som raster i Nord-Salten på vårtrekket. Rasteplassene i Norge er svært viktig for at gjessene kan legge opp fettreserver til hekkingen.

Hvitkinngås

Svalbardbestanden overvintre på grensen mellom Skottland og England. Bestanden var truet på 40-tallet, men har hatt en jevn økning siden da. På vårtrekket var Helgelandskysten siste stoppested (sist i april – midten av mai) før Svalbard, men de siste årene har også Vesterålen blitt et viktig stoppested. Opplysningene om beiting av hvitkinngås i Nord-

Salten er usikre, og bør kartlegges bedre

6. Målsetting

Hovedmål

Kommunene i Nord-Salten skal i samarbeid med næringsutøverne og viltmyndighetene etablere en målrettet og langsiktig forvaltning av gås som sikrer levedyktige bestand og reduserer konfliktene med landbruket i distriktet.

Delmål

Forvaltningsplanen skal i planperioden:

- *gi bedre dokumentasjon og kunnskaper om hekking og trekk av gåsa i distriktet*
- *gi bedre dokumentasjon og kunnskaper om effekten av iverksatte tiltak*
- *gi bedre og mer systematisk oversikt over avlingsskadene*
- *danne grunnlaget for en langsiktig forvaltning i tråd med hovedmålet*

7. Tiltak

Tiltakene må være i tråd med de rammer som Norge har forpliktet seg til gjennom internasjonale konvensjoner. Norge har et ansvar i forholdene til forvaltningen av gåseartene. I dette ligger det at gjessene må få beite for å kunne være reproduksjons-og overlevelsesdyktig. Interessekonfliktene må derfor balanseres. Utfordringene ligger i å iverksette tiltak som er mest mulig kostnadseffektive i forhold til dette. Disse må ta utgangspunkt i lokale forhold.

Aktuelle tiltak.

Forvaltningsplanen skal i planperioden danne grunnlaget for å kunne iverksette tiltak på lengre sikt som er mest mulig tilpasset lokale forhold. Dette kreve godt samarbeid og koordinering mellom bøndene, lokal landbruksforvaltning og fylkesmannen

- **Bestandsregulering**
 - **framskyndet jakt på grågå**

Framskyndet jaktstart til 6 august i skremmeområdene vil være et effektivt tiltak. Erfaringen fra distriktet er i dag at gåsa fort trekker ut av området etter dagens jaktstart. Ved å framskynde jakta vil en kunne minske beitetrykket på jordene på høsten. Dette vil redusere avlingsreduksjonen på 2 gangsslotten.

- **Kartlegging av trekk og hekkende bestand og beiteskader**

I planperioden ønsker en å få etablert en systematisk kartlegging av gåsebestanden i Nord-Salten. Dette vil gi et bedre grunnlag evaluering av tiltakene.

- **Etablering av avlastingsbeite**

Gårdbrukere som har store beiteskader på eget areal, kan søke om økonomisk støtte til å kultivere egnede friområder/avlastingsbeiter for gåsa i nærheten av dyrkamark i/og i

nærheten av problemområder. Det kan være for eksempel kultivering (beitepussing, gjødsling og lignende) av jordbruksarealer ute av drift.

- **Systematisk skremming**

Tiltaket vil kunne endre adferden og trekkrutene til gjessene. Dette kan medføre at en bare forskyver problemet til andre bønder i området. Derfor vil det være viktig å ha etablert avlastingsbeiter der gjessene kan "være i fred". Uten dette kan et slikt tiltak medføre at gjess som er i trekk har lite reserver og svekket kondisjon før avreisen til Svalbard.

- **Andre tiltak**

Det kan være aktuelt å sette opp stengsler for å hindre at gåsa kommer opp til dyrkamarka fra fjæra. Dette kan være gjerder, plastbånd og lignende.

For å gjøre gåsejakta mer effektiv kan et aktuelt tiltak være å organisere jaktkurs for jegere og grunneiere. Det kan også være aktuelt å få etablert samarbeidsordninger mellom aktive jegere (Jeger og fiskeforeninger) og grunneierne.

Tiltak som iverksettes må følges opp ved årlige registreringer for å kartlegge effekten. Dette kan bøndene selv gjøre, og/eller i samarbeid med ekstern kompetanse. Dette er viktig for å kunne konsentrere seg om de tiltak som gir best effekt.

Prioriterte tiltak i planperioden 2010 – 2013

Tiltak 1. Kartlegging av hekking og trekk av gås

Sted: Nord-Salten (områder i og i nærheten av definerte problemområder prioriteres)

Tid: 2010-2011

Utførelse: innleid kompetanse

Ansvar: Landbruksforvaltningen i Nord-Salten

Kostnad: 50.000,-

Finansiering: Kommunale viltfond

Tiltak 2. Kartlegging/registrering av avlingsskader

Sted: Nord-Salten (definerte problemområder)

Tid: 2010 – 2013

Utførelse: Nord-Salten Forsøksring/berørte næringsutøvere

Ansvar: Bondelagene i Nord-Salten

Kostnad: kr 30.000,- pr år

Finansiering: Kommunene/prosjektmidler

Tiltak 3. Skremming. Utplassing av modell av havørn

(Forsøk på utvalgte skifter for å kartlegge effekt)

Tid/Sted: 2011-Hamarøy, 2012 Tysfjord, 2013 Steigen

Utførelse: Utvalgte bønder

Ansvar: Bondelagene

Kostnad: Innkjøp av 8 modeller

Finansiering: Kommunene

Tiltak: 4. Defineringskartfesting av avlastingsbeiter

Sted: Nord-Salten- i og i nærheten av definerte problemområder

Tid: 2010 og 2011

Ansvar/utførelse: Bondelagene

Tiltak: 5. Fremskyndet jaktstart

Sted: Nord-Salten. Innenfor definerte problemområder *

Tid: Fra 06.08 –21.08. Gjeldene fra 2010 tom2013

Ansvarlig: Kommunene/jaktrettshaverne

Forutsetning: Godkjenning og utarbeiding av forskrifter av FM

* Kommunene vil med bakgrunn i forvaltningsplanen fremme en søknad til Fylkesmannen om fremskyndet jaktstart til 06.08. Søknaden vil inneholde detaljert kartfesting av områdene og nærmere beskrivelse av organiseringen av dette.

8. Oppsummering

Gåsebestanden har økt kraftig i Nord-Salten de siste årene. Det er registrert stadig flere hekkende grågås i distriktet. Dette har resultert i økende konflikter med landbruket. Gjennom forvaltningsplanen ønsker en å få iverksatt effektive tiltak for å redusere denne konflikten. I tillegg ønsker en å få etablert en mer systematisk registrering av bestandsutviklingen og trekkmonster hos gåsa.

Litteratur

Forvaltningsplan for kortnebbgås, hvitkinngås og grågås i Vesterålskommunene (2007)

Forvaltningsplan for gås. Masfjorden kommune i Hordaland 2009 – 2012. (2009)

Handlingsplan for forvaltning av gjess. DN-rapport 1996-2

Tidlig jakt på grågås. Erfaringer fra forsøk på Smøla 1982-1984. DN-rapport 1988-5

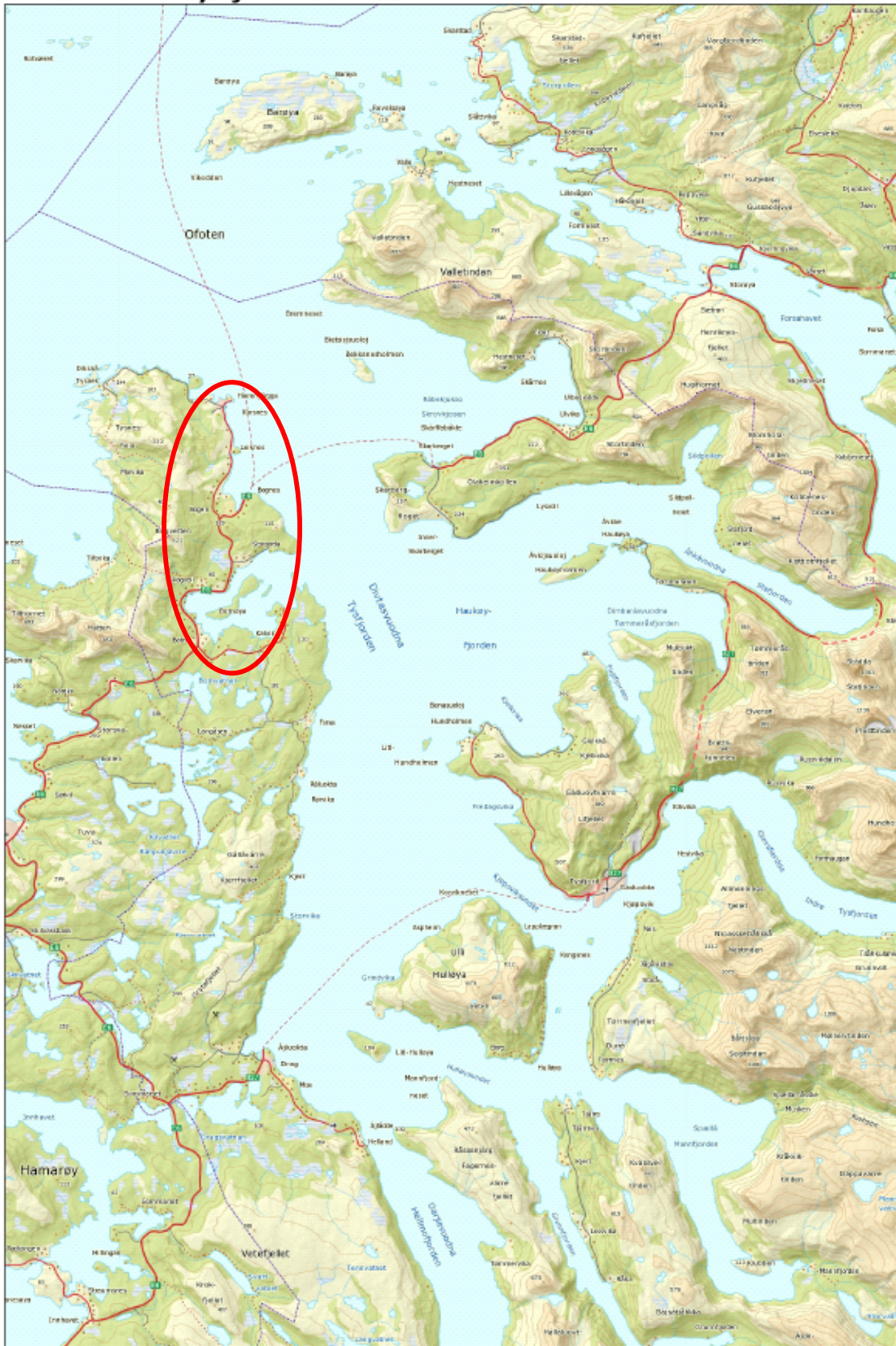
Målestokk: 128 371

Målestokk: 128 371

Konfliktkart - Tysfjord kommune

09.02.2010

Målestokk: 128 371